

Arbeidsliv

Jeg har en pasient som nylig kom til akutt behandling med to utslåtte tenner, og fortalte at ektefellen hadde mishandlet henne over lang tid. Bør jeg varsle politiet, eller vil dette være et brudd på taushetsplikten?

Opplysninger som tannlegen får, om årsaken til pasientens skade, er i utgangspunktet et personlig forhold som omfattes av hovedregelen om taushetsplikt i helsepersonelloven § 21. Taushetsplikten har til hensikt å bevare et tillitsforhold mellom tannlege og pasient, og pasienter skal kunne ha tillit til at de opplysningene som gis til helsepersonell ikke bringes videre. Dette er nedfelt også i pasient- og brukerrettighetsloven § 3-6 om rett til vern mot spredning av opplysninger.

Hensynet bak taushetsplikten må imidlertid i noen situasjoner vike, hvis andre hensyn veier vesentlig tyngre enn hensynet som taler for å bevare taushet.¹ Taushetsplikten er ikke til hinder for at «opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre», jf. helsepersonelloven § 23 nr. 4.

Ethvert brudd på straffelovgivningen innebærer imidlertid ikke at taushetsplikten må vike. Videreformidling av informasjon må være egnet til å motvirke skader av et betydelig omfang.

Dersom det ikke antas å være fare for fortsatt voldsbruk, er tannlegen sannsynligvis bundet av taushetsplikten, med mindre pasienten samtykker i anmeldelse. Det kan tenkes at dette bør vurderes annerledes dersom det er fare for fortsatt mishandling, selv om den ikke er så grov at den omfattes av opplysningsplikten i helsepersonelloven § 31.

Det kan være vanskelig for tannlegen å avgjøre om mishandlingen er et enkeltstående tilfelle eller en del av en systematisk voldsbruk. Tannlegen bør være ytterst varsom med å gå til politianmeldelse uten nærmere kjennskap til den aktuelle situasjonen. Det må i den forbindelse også tas hensyn til at en anmeldelse kan få uante konsekvenser for fornærmede. Pasienten skal ikke trenge å frykte for at tannlegen etter eget

forgodtbefinnende anmelder gjerningsmannen, og det bør tilstrebes å få i stand en god dialog med pasienten i en slik situasjon.

Bestemmelsen om opplysningsrett uten hinder av taushetsplikten i helsepersonelloven § 23, må ses i forhold til opplysningsplikten overfor politiet i helsepersonelloven § 31.²

Tannleger kan i enkelte spesielt alvorlige situasjoner ha en plikt til å varsle politiet, uavhengig av taushetsplikten. Dette gjelder kun i situasjoner hvor det er «nødvendig for å avverge alvorlig skade på person». Dette vil også kunne utledes av reglene om nødrett.

Det skal etter denne bestemmelsen ikke gis opplysninger utover det som er nødvendig for å forebygge eller avverge nye alvorlige skader.

Det må i hvert enkelt tilfelle foretas en konkret vurdering av blant annet alvorlighetsgraden på voldshandlingene, og om det er grunn til å tro at det er en vesentlig risiko for at pasienten på nytt vil utsettes for mishandling.

Varslingsplikten går i slike tilfeller foran hensynet til den enkelte pasient, og dennes eventuelle ønske om at politiet ikke skal kontaktes. Pasienten skal, så langt forholdene tilsier det, ha informasjon dersom helsepersonell har utlevert taushetsbelagte opplysninger i kraft av opplysningsplikt, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-6 tredje ledd. Dette kan gjøres ved å sende gjenpart av de avgitte opplysningene til pasienten. Begrensningen «så langt forholdene tilsier det» gjelder nødrettstilfeller der informasjon om at taushetsbelagte opplysninger er gitt videre, kan sette liv eller helse i fare for pasienten eller andre.

Også straffeloven § 196 om plikt til å avverge et straffbart forhold, kan innebære at behandlende tannlege er forpliktet til å politianmelde eller varsle om grov mishandling i nære relasjoner etter straffeloven § 283. Dette gjelder såfremt det

2 Kilde: Uttalelse fra Justisdepartementets lovavdeling 1984-02-10 «Kvinnemishandling – Sykehusets taushetsplikt» om det tidligere generelle unntaket i legeloven av 13. juni 1980 nr. 42 § 31 annet ledd: «særlige grunner» i forhold til kvinnemishandling. Uttalelsen er publisert bl.a. i Ørnulf Rasmussen, «Kommunikasjonsrett og taushetsplikt i helsevesenet» (1997).

1 Norsk lovkommentar til helsepersonelloven § 23

fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått, og følgene fortsatt kan avverges. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Det er med andre ord ikke anmeldelsesplikt for handlinger som allerede er begått, og når følgene er inntrådt. Dersom tannlegen har sikre holdepunkter for at kvinnen på ny vil bli utsatt for grove beskadigelser eller ev. drapsforsøk, må taushetsplikten vike for opplysningsplikten. Brudd på straffeloven § 196 kan medføre straffeansvar.

Dersom pasienten har barn, må behandlende tannlege i tillegg vurdere om det foreligger opplysningsplikt til barnevernet etter helsepersonelloven § 33. Helsepersonell skal uten hinder av taushetsplikt etter § 21 melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt.

Tone Galaasen
Advokat i NTF